TILL REPUBLIKENS PRESIDENT

HÄNVISNING Justitieministeriets brev 23.5.2019 gällande ärendena nr VN/2848—2850/2019

ÄRENDE Ålands lagtings beslut 10.4.2019 om antagande av
1. landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd
2. landskapslag om ändring av 5 kap. 41 § polislagen för Åland
3. landskapslag om upphävande av 34b § 2 och 3 mom. landskapslagen om miljöskydd

UTLÅTANDE

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och får som sitt utlåtande anföra följande.

Lagtinget har genom sina beslut antagit landskapslagar beträffande dataskydd på Åland. Tidigare har lagtinget antagit dataskyddslandskapslagstiftning som riktar sig till alla andra myndigheter inom landskaps- och kommunalförvaltningen än Ålands polismyndighet. De nu antagna landskapslagarna utgår från att rikets dataskyddslagstiftning ska tillämpas då personuppgifter behandlas inom

landskapets resterande behörighet över skyddet av personuppgifter. Landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd syftar till ett enhetligt skydd av personuppgifter inom den privata sektorn och Ålands polismyndighet. Ändringarna i de övriga landskapslagarna beror på stiftandet av denna landskapslag och är av teknisk natur.

Genom landskapslagarna kompletteras Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG) för landskapet Ålands del och dess tillämpning på Åland. Delvis är det även fråga om implementering av annan EU-lagstiftning, bl.a. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (dataskyddsdirektivet).

Landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd är en s.k. blankettlag enligt vilken viss rikslagstiftning, nämligen dataskyddslagen (FFS 1050/2018), lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten (FFS 1054/2018) samt lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (FFS 616/2019) görs tillämplig på Åland med i landskapslagen angivna avvikelser.

Regleringen i landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd hänför sig till ett flertal

lagstiftningsområden. Dataskydd eller behandling av personuppgifter överlag omnämns inte vid fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket i självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen kan beröra.

Utgångspunkten för blankettlagstiftning av förenämnt slag är 19 § 3 mom. självstyrelselagen. Enligt detta lagrum kan för vinnande av enhetlighet och överskådlighet i landskapslag upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag.

På de områden där lagstiftningsbehörigheten till vissa delar hör till riket och till övriga delar till landskapet har författningarna från riket tagits över av landskapet med de modifikationer som självstyrelsen ger utrymme för och som av landskapet funnits ändamålsenliga. Genom att genomföra regleringen i form av en blankettlag undviks många gränsdragningsproblem som gäller lagstiftningsbehörigheten (se t.ex. Högsta domstolens utlåtande OH 2007/30 gällande Ålands lagtings beslut om antagande av landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av livsmedelslagen). Blankettlagstiftning med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen är dock möjlig enbart ifall det i rikslagen finns bestämmelser som gäller sådana angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningskompetens.

Alla de tre riksförfattningar som görs tillämpliga på Åland genom landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd innehåller även bestämmelser som gäller sådana angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningskompetens.

Enligt 1 § 1 mom. lagen om behandling av personuppgifter i brottmål och vid upprätthållandet av den nationella säkerheten ska den tillämpas vid sådan behandling av personuppgifter som utförs av de behöriga myndigheter som anges i lagen när det är fråga om förebyggande, avslöjande och utredning av brott eller förande av brott till åtalsprövning (punkt 1), åtalsprövning och annan åklagarverksamhet som har samband med brott (punkt 2), handläggning av brottmål i domstol (punkt 3), verkställighet av straffrättsliga påföljder (punkt 4) eller skydd mot eller förhindrande av hot mot den allmänna säkerheten i samband med verksamhet som avses i 1—4 punkten (punkt 5). Genom lagen implementeras dataskyddsdirektivet enligt vilket polisens och andra brottsbekämpande myndigheters verksamhet främst är inriktad på att förebygga, förhindra, utreda, avslöja och lagföra brott, inbegripet polisverksamhet där man inte på förhand vet om det inträffade utgör ett brott eller inte. Denna verksamhet kan också omfatta användning av de befogenheter som föreskrivits för polisen i polislagen eller någon annanstans i lagstiftningen, t.ex. i samband med demonstrationer, större idrottsevenemang och upplopp. Denna verksamhet omfattar också upprätthållande av lag och ordning (se även RP 31/2018 rd s. 32). Landskapet har med vissa undantag enligt 18 § 6 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om allmän ordning och säkerhet. Högsta domstolen konstaterar att eftersom det i den nämnda rikslagen stadgas även om frågor som hör till landskapets lagstiftningskompetens kan landskapslagen antas genom blankettlag i landskapet.

Enligt 1 § 3 mom. landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd ska ändringar i rikslagarna gälla i landskapet från det de träder i kraft i riket. Beträffande ändringarnas ikraftträdande konstaterar Högsta domstolen att en i landskapet brukad lösning beträffande blankettförfattningar har varit att stadga att

om ändringar i den riksreglering som ligger till grund för landskapsregleringen ändras, träder motsvarande ändringar automatiskt i kraft i landskapet. Med en sådan lösning uppkommer inga praktiska problem som hänför sig till normeringskompetensen. Om den förändrade normen till sin natur är en riksangelägenhet, träder innehållet i stadgandet i kraft med rikslagstiftningen, och om den hör till landskapets behörighet, träder stadgandet i kraft samtidigt med rikslagstiftningen med stöd av landskapslagstiftningen (se t.ex. Högsta domstolens utlåtande OH 2013/207 gällande Ålands lagtings beslut om antagande av landskapslag om energideklaration för byggnader och om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland).

Högsta domstolen anser att det hör till landskapets lagstiftningskompetens att göra de avvikelser som har angetts i landskapslagen om tillämpning på Åland av riksförfattningar om dataskydd. Därtill konstaterar Högsta domstolen att landskapslagen ifråga även uppfyller de krav som grundlagsutskottet i sin praxis ställt på dataskyddslagstiftningen (GrUU 14/2018 rd). Detta gäller även Datainspektionens kompetens att påföra sanktionsavgifter som avses i dataskyddsförordningen eftersom det enligt 5 § landskapslagen ska finnas en särskild påföljdsnämnd som påför de administrativa sanktionsavgifterna och som fattar beslut efter föredragning.

Till övriga delar anser Högsta domstolen att det med beaktande även av Ålandsdelegationens utlåtande inte föreligger skäl till anmärkningar.

Slutsats

Med hänvisning till det ovan sagda finner Högsta domstolen att landskapslagarna faller inom landskapets behörighet och att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagarna träder i kraft.

De handlingar som bilagts justitieministeriets skrivelse återställs.

Ordförande Ari Kantor

Föredragande Janne Salminen

I handläggningen av ärendet deltog justitieråden Kantor, Antila, Hirvelä, Engstrand och Tapani. Föredragande har varit Janne Salminen.